

La col·lecció de JAUME AMORÓS

Quan el 23 de novembre de 1980 el Museu obria les seves portes per primera vegada als baixos de la Casa de la Cultura, la col·lecció cartogràfica i d'altres peces de Jaume Amorós i Garriga hi destacà d'una manera singular. Hem de subratllar l'esplendidesa i la facilitat amb la qual, Jaume Amorós, comprenent que la seva aportació era, a la vegada, una actuació positiva que fan reviure la vella història de la navegació lloretenca. Per això, dintre d'aquesta secció que vinc fent a les pàgines de Lloret Gaceta, d'un temps ençà, destinada a divulgar els secrets i els continguts del nostre Museu, em plau avui, d'una manera especial, dedicar aquest article a valorar la col·lecció aportada en dipòsit per l'esmentat senyor.

L'inventari ràpid de la col·lecció ens donaria aquest resultat: 24 cartes marines, i diaris de navegació, quatre quadres, una fotografia, dos instruments de marina i una curiosa clau de casa antiga.

Dels mapes esmentats, tres d'ells, de grans dimensions, són de 1864 i 1868, fets a Anglaterra. Els demés són gairebé tots espanyols i, quant a dates, ofereixen un ampli ventall: van des de 1788 a 1858, abarcant un període de setanta anys, quasi bé coincidint en la totalitat en l'època dorada de la marina mercant catalana. El mapa més antic és una carta esfèrica de la Costa de Cantàbria construïda pel brigadier Vicente Tofiño de San Miguel, director de les Companyies de Guàrdies Marines. El de 1794 és un planell geomètric del Port Capital de l'illa de Puerto Rico, aixecat per Cosme de Churruca, capità de navili de la Reial Armada, figura prou coneguda en la història per la seva tràgica mort, junt a Gràvia i a Alcalá Galiano, a la batalla de Trafalgar, l'any 1805, lluitant contra els anglesos. Churruca era un militar de marina de grans coneixements tècnics en geografia i cartografia que, de 1792 a 1794 col·laborà activament en la realització de l'atlas marítim d'Amèrica del Sud. Algun dels seus treballs, com per exemple la Carta esfèrica dels canals que forma l'illa San Martín amb les de San Bartolomé i Anguila, (que formen part de les Petites Antilles a l'Est de Puerto Rico, per a situar-nos), es van publicar un cop ja mort el seu redactor. Aquesta

carta esmentada figura també en el nostre Museu, formant part de la col·lecció Amorós, i està datada de 1811.

La major part de cartes marines que hi ha dipositades reproduïen territoris de les Antilles, cosa que no ens ha d'estranyar, ja que eren els llocs més freqüentats pels nostres mariners i emigrants; n'hi ha també una de les costes orientals dels Estats Units, des del Riu Sant Joan fins a Nova York (de 1826), una des de Nova York fins el riu Sant Llorenç i part de l'illa de Terranova; dues altres de la Costa del Brasil, altres de diferents zones de l'Oceà Atlàntic, una de la costa de Galícia, una de les costes meridionals de França, etc. ... Els tres grans mapes anglesos corresponen al sector d'Anglaterra, Irlanda, Mar del Nord, etc. A efectes històrics, té una importància destacada la "Carta General del Océano Atlàntic Septentrional que comprèn des de l'Ecuador hasta 58° 35' de Lat. N., y entre la Long. de 93° 45' al Oeste y 17° al Este del meridiano de Cádiz, construïda pel Secretari d'Estat i del Despatx de Marina, Comerç i Ultramar -càrrec equivalent, llavors, a Ministre- Don Francisco Xavier Ulloa (Madrid, 1837) L'interès d'aquesta carta de 96x64 cms. radica en què està navegada, és a dir, hi ha marcats sobre d'ella diversos viatges des

d'Amèrica fins a Catalunya i amb continuació cap a Gènova, viatges alguns dels quals podem seguir amb deteniment a través dels corresponents llibres de bitàcola. Efectivament, el Sr. Amorós va facilitar-nos també els diaris de navegació següents:

-El del capità i pilot Josep Garriga, del bergantí goleta "Carmen" (a) "El Correo Habanero" en el viatge d'Algecires a l'Havana (juliol de 1823) i retorn a Cartagena (1823 - 24). Porta també els detalls d'un viatge de Gibraltar a Puerto Rico, amb la pollacra "Santiago" (a) "La Vencedora" (setembre 1827) i retorn a Barcelona (1828).

-El del segon pilot Francesc Garriga, amb el bergantí "Romano", que duia de capità a Salvador Surís. Itinerari: de Barcelona a Puerto Rico (1855) i retorn del port de Mayagüey a Gènova. (Aquest és el que es pot seguir perfectament en el mapa esmentat). Porta també la singladura de Barcelona a l'Havana en la fragata "Isabel" (1856) i també el viatge de l'Havana a Nova Orleans i la sortida del Mississipí cap a Barcelona (1856).

-El de Francesc Garriga, en aquest cas com a Tercer Pilot, a bord del bergantí "Eclo" amb el capità Joaquim Parés (1852) de Barcelona a Buenos Aires. Porta també de Buenos Aires a Cuba (1853) i retorn de

Part de la Col·lecció cartogràfica quan estava instal·lada als baixos de la Casa de la Cultura.

Brúixola i octant de la Col·lecció Amorós.

l'Havana a Barcelona (1853).

El dipòsit es completa amb un octant, amb estoig, amb el nom del pilot Francesc Garriga, una brúixola en caps, de 25x25 cms., amb les inicials J.A. a l'interior, un quadre d'un gravat de la població de Jaruco (litografia de la sèrie "Isla de Cuba pintoresca"); un gravat de toma de marina, amb la vista d'un far i diversos vaixells un d'ells amb roda accionada a vapor; una fotografia sense emmarcar del vaixell invencible, de l'Havana i, a part de la cosa de marina, dos quadres amb fotografies interessantíssimes de l'antiga fàbrica de taps "Pujol Hnos." i una artística clau de casa antiga.

L'època dels taps també és un període digne d'estudi dintre de la història lloretenca i algun dia en tornarem a parlar.

La cartografia de la família Amorós ocupà un bon espai de la Casa de la Cultu-

ra. Ara, amb el trasllat a la Casa Font, els mapes, els quadres de mariners destacats i tot aquest material navilier i colonial dels segles XVIII - XIX brillaran encara més en unes parets que mantenen tot l'ambient d'aquells temps pretèrits. Recordem, una vegada més, que el Museu, en aquests moments, s'està reinstal·lant. I tant de bo, en aquesta avinentesa, ens trobessim amb moltes persones com el Sr. Jaume Amorós.

Joan DOMENECH i MONER

ELS QUI SE'N VAN

Jaume Vilalta

● *Massa sovint la premsa porta notícies colpidores, especialment quan ens assabenta del traspàs d'amics o coneguts. La sorpresa, en aquest cas, ens dol i és llavors, quan passa pel nostre cervell, tota una mena de pel·lícula en la qual veiem, en diferit, part de la vida d'aquell amic o personatge conegut que se n'ha anat per sempre. Fa poc, a la primera plana de la revista SOM llegia la mort de Jaume Vilalta i Sadurní, als 68 anys. Molts diran: Qui era en Vilalta? Els sardanistes que hem estat dirigents d'entitats, que hem organitzat actes o que hem necessitat, en un moment determinat, alguna dada d'arxiu, no el desconeixiem pas. Jaume Vilalta i Sadurní havia col·leccionat, des d'anys i panys, programes de tota mena i de tot arreu, referits a la sardana; fotografies, objectes, revistes i un llarg llarguíssim etcètera ... Al seu despatx, perfectament ordenats en prestatges, una gran quantitat d'arxivadors verds atresoraven, per pobles i comarques, informació sobre la història de la nostra dansa. —I el dia que jo falti —deia Jaume Vilalta— què passarà amb tot això? En certa ocasió vaig pensar que allà on podia adquirir una singular importància aquest arxiu era a Girona una mica breçol de la sardana, on ja existeix, en el Museu de la Ciutat, una secció dedicada a la dansa que, amb aquesta aportació i alguna altra, podia quedar ben potenciada. Vaig fer d'intermediari amb l'alcade Quim Nadal i crec que ell traspasà al seu arxiver l'encàrrec de veure què es podia fer i valorar les possibilitats. No sé a quina conclusió van arribar. Recordo, això sí, que vaig trobar un dia l'amic Vilalta pel carrer de Ferran, a Barcelona, i se'm va mostrar desanimat. Continuava patint pel futur del seu arxiu. Un arxiu que, evidentment, no pot anar a parar al drapaire perquè seria un sacrilegi i la demostració de què no hi ha entitats sardanistes o institucions de més volada que tinguin sensibilitat i interès per l'obra cultural. Suposo que això se salvarà. L'arxiu ha estat la vida de Jaume Vilalta. Algunes de les seves coses foren exposades a Lloret l'any del Pubillatge, junt a material nostre. També cal recordar que amb el seu material s'escriu bona part dels tres llibres dedicats a la Sardana, editats fa uns anys. Ell, junt amb Josep Mainar, s'ocupà bàsicament de la redacció del primer volum, dedicat al fet històric. La desaparició de Jaume Vilalta, quan encara es podia esperar molt d'ell, deia un buit irreparable. En pau reposi.*

Xesco Boix, preparant-se per actuar a Lloret, el 22 d'agost de 1981.

Xesco Boix

● *El 22 d'agost de 1981 actuava a la platja de Lloret, contractat pel Casinet, l'animador Xesco Boix. Se celebrava el 25 aniversari de l'entitat i la Junta Directiva havíem programat actes diversos, entre ells un per a la mainada. Hi havia hagut unanimitat. L'home que millor podia fer feliç als menuts era en Xesco Boix. I fou cert. La mainada gaudí d'allò més escoltant les seves cançons, participant-hi, movent-se, aplaudint, cantant ... En Xesco, mentre preparava els estris per a actuar, tot parlant amb nosaltres, se'm mostrà un home cordial, content de la seva feina i tremendament feliç d'actuar per al món dels petits. He anat seguint una mica la seva trajectòria i la d'altres animadors —els germans Daban, per exemple—, a algunes dels quals coneixia de l'època de la Universitat.*

De sobte, aquesta setmana, la notícia tremenda: En Xesco Boix és mort. S'ha tirat al tren, a Malgrat. 38 Anys que s'escolten sense justificació. S'ha parlat de depressions, de l'estada del cantant a un centre psiquiàtric de Malgrat ... Però una cosa és certa: la seva desaparició inesperada. La guitarra i el banjo hauran emmutit. La mainada el recordarà un temps i potser seguirà escoltant-lo amb disc. Potser ara se'n vendran més que mai de discos d'En Xesco Boix. Potser passarà com aquells artistes —pintors, escultors— que quan són morts és quan es cotitzen les seves obres. I fins i tot tothom en parlarà bé ... que això és típic d'aquest país on ens matem els uns als altres en vida, per autèntiques imbecilitats, i a l'hora de la mort tot són elogis ...

En una de les fotografies que li vaig fer durant la seva actuació a Lloret aquell 22 d'agost, Xesco Boix està parlant a la mainada i els senyala, amb el dit índex, el cel. Aquella actitud sembla tota una premonició ... Xesco Boix, ara, deu estar cantant, també i arrastrant darrera seu tot un estol d'àngels menuts feliços d'anar aplaudint, corrent, saltant, cantant, "En Jan Petit com balla, balla, balla, balla ..."

El record trist d'aquestes desaparici-

cions contrasta amb la realitat de la vida. Sempre passa així. Escric aquestes ratlles quan passen per sota la finestra les Majorettes de Lloret i la seva banda, trametent a tots els veïns l'alegria de la Festa Major ... En els ulls d'algun infant, aturat en ple carrer per a veure l'espectacle, hi ha, com sempre, l'espuerna de la il·lusió, la sorpresa, el goig ... Goig, sorpresa, il·lusió que avui, en Xesco Boix es deu mirar des del Més Enllà. Fins sempre!

Joan Domènech i Moner

Cafè amb Diotima

● *Diotima, la meva amiga, no és com la Diotima del Banquet platònic, una dona sàvia, en amor i moltes altres coses. Es, això sí, una dona intel·ligent i culta, lliure d'aquesta pedanteria de la que poques dones instruídes escapen.*

Diotima i jo estem portant a terme un treball literari - històric - polític, feina que m'obliga a visitar-la amb freqüència, aquestes visites són sempre una pura delícia.

La televisió està funcionant mentre prenem l'excel·lent cafè —del que n'és viciosa— que ella ha preparat amb amorosa dedicació. Una locutora jove i força bonica, presenta un programa. Diotima i jo no podem posar-nos d'acord sobre si la bonica noia parla català amb accent de Gràcia o si ho fa amb accent de Sants, subvarietat de Santa Eulàlia. Obre enormement la boca en pronunciar les as y les os, com si volgués ensenyar-nos quan bonica té la campaneta, detall anatómic aquest, que ni a Diotima ni a mi ens ha mai interessat.

Diotima, empordanesa de pura sang, no pot dissimular el seu desagraç; —El meu nen diria "Nos están comiendo el coco".

—Es una consigna. Recorda el que digué Carles Riba "Una llengua forjada allí on el movimennt literari té més pes i on convergeixen els diversos camins de la relació en tots els ordres, especialment en l'intel·lectual ... Cap esforç, ni cap teòrica excel·lència no ho poden canviar"

—Aquest senyor devia de ser feixista. Per a ell Josep Pla deu ser un pagès analfabet i Fages de Climent un rimador de barberia.

—Era un excel·lent poeta i un millor traductor del grec.

—Devia també ser lliberal i democrata.

—Lliberal no ho sembla pas, però democrata sí que devia ser-ho. No oblidis que va estar a l'exili.

—Això no és cap garantia de puresa democràtica.

—A n'aquest país, si ho és. Tingues en compte, també, que ell no era altra cosa que un portaveu de l'Establishment, com es diu ara, que remenava, remena les cires de la cultura del país. Aquest establishment pretén que la macrocefàlia que pateix Catalunya, no sigui purament un fet demogràfic. Ha de ser també polític, econòmic i per damunt de tot, cultural y lingüístic.

—No m'estranya gens l'actitud recelo-